Lietas Nr. A420184523
AA43-0412-25/20
ECLI:LV:ADAT:2025:0528.A420184523.8.S

Administratīvā apgabaltiesa

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2025.gada 28.maijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Ilze Freimane, tiesneši Agris Dreimanis un Una Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /Persona D/ pieteikumu par Rīgas domes Labklājības departamenta 2023.gada 15.jūnija lēmuma Nr. DL-23-398-ap atcelšanu, sakarā ar /Persona D/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 21.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /Persona D/ 2023.gada 5.aprīlī vērsās Rīgas Sociālajā dienestā (turpmāk – dienests), lūdzot piešķirt garantētā minimālā ienākuma pabalstu (turpmāk – GMI pabalsts) un mājokļa pabalstu, kā arī veikt iepriekš piešķirtā mājokļa pabalsta pārrēķinu.

Dienests 2023.gada 17.aprīlī pieņēma lēmumu Nr. RSD-23-51748-ls, ar kuru pieteicējam piešķirts GMI pabalsts, un lēmumu Nr. RSD-23-51836-ls, ar kuru pieteicējam piešķirts mājokļa pabalsts, tai skaitā veikts mājokļa pabalsta pārrēķins par 2023.gada februāri un martu.

Konstatējot Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 7.panta 1.punktā noteiktā klienta līdzdarbības pienākuma neizpildi no pieteicēja puses, ar dienesta 2023.gada 25.aprīļa lēmumu Nr. RSD-23-55715-ls atcelts dienesta 2023.gada 17.aprīļa lēmums Nr. RSD-23-51748-ls un dienesta 2023.gada 17.aprīļa lēmums Nr. RSD- 23- 51836-ls daļā, ar kuru pieteicējam piešķirts mājokļa pabalsts, kā arī atteikts piešķirt pieteicējam GMI pabalstu un mājokļa pabalstu.

Pieteicējs minēto lēmumu apstrīdēja augstākā iestādē.

[2] Ar Rīgas domes Labklājības departamenta (pašreizējais nosaukums – Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departaments; turpmāk – departaments) 2023.gada 15.jūnija lēmumu Nr. DL-23-398-ap (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) dienesta 2023.gada 25.aprīļa lēmums Nr. RSD-23-55715-ls (turpmāk – sākotnējais lēmums) atstāts negrozīts. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

2023.gada 17.aprīlī notikušās konsultācijas laikā dienestā pieteicējs ir atteicies noslēgt vienošanos par iesaistīšanos līdzdarbības pasākumos savu sociālo problēmu risināšanai uz darba meklēšanas laiku, taču dienesta darbiniekiem ir apsolījis minēto vienošanos parakstīt līdz 2023.gada 20.aprīlim. Pieteicējs līdz 2023.gada 25.aprīlim vienošanos nav parakstījis un uz atkārtoto konsultāciju dienestā nav ieradies, nesniedzot informāciju par neierašanās iemesliem. Līdz ar to pieteicējs nav izpildījis Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 7.panta 1.punktā noteikto klienta līdzdarbības pienākumu. Tādējādi pastāv tiesiskais pamats dienesta 2023.gada

17.aprīļa lēmuma Nr. RSD-23-51748-ls un lēmuma Nr. RSD-23-51836-ls atcelšanai, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 12.panta 5.^{1} daļu.

Sociālās palīdzības saņemšanas priekšnoteikumi pilngadīgai darbspējīgai personai ir pastāvošo sociālo problēmu objektīvais raksturs un pašas personas gatavība aktīvi rīkoties sava sociālā stāvokļa uzlabošanai. Sociālā palīdzība darbspējīgai personai ir īslaicīga un nevar kalpot par pastāvīgu ienākumu avotu. Apstāklis, ka pieteicējs atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta sniegtajai informācijai nestrādā algotu darbu kopš 2009.gada, liecina par pieteicēja ilgstošu nevēlēšanos patstāvīgi risināt savas finansiālās problēmas.

Lai persona darbspējīgā vecumā pretendētu uz sociālajiem pabalstiem, tai ir jāvienojas ar dienestu par tiesību aktos noteikto līdzdarbības pienākumu izpildi.

[3] Pieteicējs iesniedza pieteikumu tiesā par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

Pieteikumā norādīts, ka pārsūdzētajā lēmumā nepatiesi norādīts, ka sociālais darbinieks pieteicējam piedāvājis parakstīt vienošanos par līdzdarbību un izsniedzis vienošanās projektu. Dienesta rīcībā ir pieteicēja deklarētās dzīvesvietas adrese, elektroniskā pasta adrese un tālruņa numurs, tomēr vienošanās pieteicējam netika nosūtīta. Iestāde nav ieguvusi pierādījumus, kas atspēko pieteicēja norādīto. Pretēji Administratīvā procesa likuma 67.panta trešajai daļai, pārsūdzētajā lēmumā nav norādīti pierādījumi, uz kuriem pamatots lēmums, un argumenti, kādēļ pieteicēja pierādījumi tika noraidīti.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 21.augusta spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] No likuma “Par sociālo drošību” 30.panta un 32.panta pirmās daļas, kā arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 4.punkta, 5.panta pirmās daļas, 7.panta 1.-3.punkta, 12.panta piektās daļas un 5.^{1} daļas, 36.panta otrās daļas un 40.panta izriet, ka darbspējīgas personas, kura vēlas saņemt sociālo palīdzību, pienākums ir pildīt normatīvajos aktos paredzētos un dienesta noteiktos līdzdarbības pienākumus un aktīvi darboties, lai palielinātu ienākumus. Savukārt dienests var atteikt sociālās palīdzības sniegšanu līdz līdzdarbības pienākumu izpildei.

[4.2] Atbilstoši departamenta sniegtajai informācijai, kuru apstiprina izdruka no Rīgas domes Vienotās informācijas sistēmas lietojumprogrammas “Sociālās palīdzības administrēšanas informācijas sistēma”, 2023.gada 17.aprīlī konsultācijas laikā dienesta sociālā darba speciālists aicināja pieteicēju vienoties par līdzdarbības pienākumiem un noslēgt vienošanos, kurā ietverti šādi līdzdarbības pienākumi: ierasties pie sociālā darbinieka /Datums M/, lai noslēgtu līgumu par līdzdarbību pašvaldības sabiedriskajos darbos, un piedalīties pašvaldības sabiedriskajos darbos, kamēr nav atrasts algots darbs ar valstī noteikto minimālās algas atalgojumu.

2023.gada 17.aprīlī konsultācijā pieteicējs atteicās parakstīt vienošanos, norādot uz nepieciešamību konsultēties, kā arī solīja vienošanos parakstīt līdz 2023.gada 20.aprīlim. Tomēr uz 2023.gada 20.aprīļa konsultāciju pieteicējs neieradās un nepaziņoja par neierašanās iemesliem.

Tā kā pieteicējs bez pamatota iemesla atteicās pildīt klienta pienākumus, dienests pamatoti atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 12.panta 5.^{1} daļai un Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 2.punktam atcēla pieteicējam labvēlīgos administratīvos aktus par GMI pabalsta un mājokļa pabalsta piešķiršanu.

[4.3] Lai persona darbspējīgā vecumā pretendētu uz sociālajiem pabalstiem, tai ir pienākums aktīvi iesaistīties savas sociālās situācijas uzlabošanā un vienoties ar dienestu par tiesību aktos noteikto līdzdarbības pienākumu izpildi. Pieteicējs ilgstoši nerisina algota darba jautājumu (no 2009.gada) un nemaksā nodokļus, tomēr GMI pabalstu un mājokļa pabalstu ir saņēmis kopš 2015.gada. Tādējādi pieteicējs vēlas saņemt sociālo palīdzību no līdzekļiem, kurus veido nodokļu maksātāju iemaksas. Šādu situāciju nav pamata akceptēt, jo sociālās palīdzības saņemšana nav vienīgi personas tiesība, tās saņemšanā ir jāīsteno arī pienākumi, tostarp pienākums līdzdarboties savu sociālo problēmu risināšanā. Tā kā pieteicējs bez attaisnojoša iemesla nepildīja viņam likumā noteikto

līdzdarbības pienākumu, pieteicējam jārēķinās, ka sociālā palīdzība netiks saņemta. Pieteicējs kā darbspējīga persona vispirms ir pats atbildīgs par savu materiālo situāciju, un dzīvošanai nepieciešamie apstākļi pieteicējam ir jānodrošina saviem spēkiem. Savukārt sociālā palīdzība tiek sniegta tikai tad, kad persona ir nonākusi objektīvās grūtībās, un tās mērķis ir palīdzēt personai izkļūt no šīm grūtībām.

Judikatūrā atzīts, ka ar sociālās palīdzības sistēmas darbības mērķi nekādi nav savienojama tāda personas rīcība, kas liedz noskaidrot patieso personas materiālo situāciju vai kas liecina, ka persona apzināti savu dzīves situāciju iekārto tā, lai atbilstu sociālās palīdzības saņēmēja statusam. Tātad sociālo pakalpojumu sistēmas izveides mērķis nav bijis ļaut personai izvēlēties starp to, vai pašai nodrošināt sev uzturu un cilvēka cienīgu dzīvi vai veidot savu dzīvi tikai uz valsts vai pašvaldības piešķirtajiem pabalstiem (*Senāta 2023.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.SKA-88/2023, ECLI:LV:AT:2023:0315.A420285218.18.S, 10.punkts*).

[4.4] Nav pamata apšaubīt apstākli, ka pieteicējam 2023.gada 17.aprīlī konsultācijas laikā ir piedāvāts parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumiem, no kā pieteicējs atteicies, norādot uz nepieciešamību konsultēties. Minēto apliecina tas, ka 2023.gada 17.aprīlī sastādīto vienošanos par līdzdarbības pienākumiem ir parakstījis vienīgi sociālā darba speciālists. Arī izdrukā no Rīgas domes Vienotās informācijas sistēmas lietojumprogrammas "Sociālās palīdzības administrēšanas informācijas sistēma" ir atspoguļota pieteicēja atteikšanās parakstīt vienošanos par līdzdarbību 2023.gada 17.aprīlī konsultācijas laikā un pieteicēja apņemšanās to parakstīt līdz 2023.gada 20.aprīlim. Šādos apstākļos nav pamatots pieteicēja norādītais, ka dienestam vienošanās bija jānosūta pieteicējam pa pastu uz deklarētās dzīvesvietas adresi vai uz elektroniskā pasta adresi.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 21.augusta spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka nav pierādīts fakts, ka pieteicējs ir atteicies parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumiem. Pieteicējs uzskata, ka 2023.gada 17.aprīlī sastādītā vienošanās par līdzdarbības pienākumiem nav izmantojama kā pierādījums šajā lietā, jo to ir parakstījis tikai sociālā darba speciālists. Neesot arī izslēgts, ka Rīgas domes Vienotās informācijas sistēmas lietojumprogrammas "Sociālās palīdzības administrēšanas informācijas sistēma" satur patiesībai neatbilstošu informāciju. Izdruka no minētās programmas nav izmantojama kā pierādījums, jo nav pierādīts fakts, ka 2013.gada 17.aprīlī pieteicējs bija aicināts uz konsultāciju.

Pieteicēja ieskatā, vienošanās par līdzdarbības pienākumiem bija nosūtāma pieteicējam pa pastu uz deklarēto dzīvesvietas adresi vai arī uz elektroniskā pasta adresi.

[6] Departaments paskaidrojumā par apelācijas sūdzību norāda, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir noraidāms.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi administratīvās lietas materiālus un administratīvā procesa dalībnieku argumentus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[8] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā sniegtā argumentācija ir pareiza un pilnībā pietiekama, apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas Administratīvās rajona tiesas sprieduma motivācijai.

Pirmās instances tiesa ir pārbaudījusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un pareizi secinājusi, ka pieteicējs bez pamatota iemesla atteicās pildīt personas, kas vēlas saņemt sociālos pakalpojumus vai sociālo palīdzību, pienākumus, un līdz ar to pastāvēja pamats atcelt pieteicējam labvēlīgos administratīvos aktus par GMI pabalsta un mājokļa pabalsta piešķiršanu.

[9] Apelācijas sūdzībā netiek iebilsts pret to, ka pieteicējam vispār bija pienākums parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumiem. Pieteicējs uzskata, ka nav pierādīts, ka viņš ir atteicies šo pienākumu pildīt.

Apgabaltiesa tam nepiekrīt.

[10] Vērtējot lietas materiālos esošos pierādījumus to savstarpējā kopsakarā, apgabaltiesai nerodas šaubas par to, ka pirmās instances tiesa pareizi secināja, ka pieteicējs ir atteicies parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumiem.

Lietas materiālos ir kopijas no 2023.gada 17.aprīļa vienošanās par līdzdarbības pienākumiem, ko ir parakstījis tikai sociālā darba speciālists. Vietā, kurā ir jābūt klienta parakstam, ir redzams ķeksis (*lietas 37.lapas abas puses*). Tas atbilst ierastai praksei, kad tiek sagatavots kāda dokumenta projekts, ko viena persona jau ir parakstījusi un tiek izdarīta atzīme (ieķeksēts) vietā, kur būtu jāparakstās otrai personai.

To, ka pieteicējs 2023.gada 17.aprīlī bija ieradies dienestā, apliecina departamenta norādītā izdruka no Rīgas domes Vienotās informācijas sistēmas lietojumprogrammas "Sociālās palīdzības administrēšanas informācijas sistēma", kurā ir norādīts, ka pieteicējam izsniegta statusu apliecinoša izziņa, kā arī pieteicējs iepazīstināts ar sagatavotās vienošanās par līdzdarbību punktiem, bet atteicies uzreiz parakstīt (*lietas 21.lapa*). Pats pieteicējs pieteikumā ir norādījis, ka 2023.gada 17.aprīlī personīgi ir ieradies dienestā. Arī apelācijas sūdzībā netiek noliegts, ka dienestā šajā datumā pieteicējs ir bijis (norādīts, ka tika saņemta izziņa par trūcīgas mājsaimniecības statusu) (*lietas 55.lapa*). Savukārt apelācijas sūdzības arguments, ka izdruka no lietojumprogrammas nav izmantojuma, jo nav pierādīts fakts, ka 2023.gada 17.aprīlī pieteicējs bija aicināts uz konsultāciju, nav saprotams. Tā kā pieteicējs pēc būtības neapstrīd to, ka strīdus datumā viņš ir bijis dienestā, nav saprotams, kāda nozīme ir aicināšanas fakta pierādīšanai. Turklāt pat tad, ja pieteicējs nav ticis aicināts tieši uz konsultāciju, bet viņam ir tikai ticis paziņots par labvēlīga lēmumu pieņemšanu, tas nevar ietekmēt apgabaltiesas secinājumus par to, ka pieteicējs ierašanās brīdī ir ticis informēts par pienākumu parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumu.

[11] No apelācijas sūdzības izriet pieteicēja viedoklis, ka vienīgais veids, kā varētu pierādīt faktu, ka pieteicējs ir informēts par pienākumu noslēgt vienošanos, ir šīs vienošanās nosūtīšana pa pastu uz deklarētās dzīvesvietas adresi vai arī nosūtīšana uz elektroniskā pasta adresi.

Apgabaltiesa tam nepiekrīt. Kā jau tika norādīts iepriekš, tad lietā esošie pierādījumi nerada šaubas par to, ka pieteicējs ir ticis informēts par pienākumu parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumiem klātienē.

Tas, ka sociālo pakalpojumu saņemšanai būtiska nozīme ir personiskajam kontaktam starp sociālā pakalpojuma sniedzēju un personu, kas šo pakalpojumu vēlas saņemt, ir nostiprināts, piemēram, likuma "Par sociālo drošību" 27.pantā. Šajā tiesību normā ir norādīts, ka personai, kura vēlas saņemt vai saņem sociālos pakalpojumus, pēc sociālo pakalpojumu sniedzēja pieprasījuma jāierodas personiski, lai apspriestu pieprasījumu vai veiktu pasākumus, kas nepieciešami lēmuma pieņemšanai par pakalpojumu sniegšanu. No minētā izriet, ka virkne jautājumu, kas saistīti ar sociālo pakalpojumu nodrošināšanu, tiek pārrunāti tiešā klātienes komunikācijā. Šādā gadījumā arī iepazīstināšana ar dokumentu saturu un to izskaidrošana, ja tas ir nepieciešams, notiek klātienes sarunā, nevis sūtot dokumentu pa pastu vai elektronisko pastu.

Personiska saziņa ar klientu atzīstama par saderīgu ar sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sniegšanas individuālo raksturu. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4.panta pirmajā daļā ir norādīts, ka sociālos pakalpojumus sniedz, tikai pamatojoties uz sociālā darba speciālista veiktu personas individuālo vajadzību un resursu novērtējumu. Savukārt minētā likuma 5.panta pirmajā daļā ir norādīts, ka sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu – ienākumu un īpašuma – izvērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību, izņemot krīzes situāciju. Minētais nozīmē, ka individuāla saruna ar klientu ir neatņemama sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sniegšanas sastāvdaļa. Nav pamata sagaidīt, ka pēc individuālas sarunas dokumentu projekti klientam vēl īpaši tiks sūtīti pa pastu vai elektronisko pastu, ja vien par to nav bijusi īpaša vienošanās.

[12] Apelācijas sūdzībā norādīts, ka neesot izslēgts, ka Rīgas domes Vienotās informācijas sistēmas lietojumprogrammas "Sociālās palīdzības administrēšanas informācijas sistēma" satur patiesībai neatbilstošu informāciju.

Apgabaltiesa atzīst, ka vispārīgi iespēja, ka kādā lietojumprogrammā ir iekļauta kļūdaina informācija, nav izslēgta. Tomēr, ņemot vērā jau iepriekš norādīto pierādījumu izvērtējumu, tiesai nav pamata atzīt, ka šāda kļūda ir notikusi konkrētajā gadījumā.

Papildus norādāms, ka kopš 2023.gada 9.jūnija Ministru kabineta 2020.gada 17.decembra noteikumu Nr. 809 "Noteikumi par mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu" 3.punktā ir norādīts, ka mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanai sociālais dienests izmanto pašvaldību sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogrammu SOPA. Arī pirms tam minētā lietojumprogramma tika plaši izmantota sociālās palīdzības jautājumu izlemšanai. Par to liecina Labklājības ministrijas /Datums T/ vadlīnijas sociālās palīdzības piešķiršanai. Tādējādi ir ticami, ka šajā sistēmā tiek ievadīta informācija, kas ir saistīta ar konkrētu sociālo gadījumu. Turklāt nav saskatāms nekāds loģisks izskaidrojums, kādēļ lai sociālā darba speciālists ievadītu kļūdainu informāciju saistībā ar pieteicēju, ja viņam labvēlīgi administratīvi akti 2023.gada 17.aprīlī jau bija izdoti. Nav rodams arī loģisks izskaidrojums tam, kādēļ pieteicējs nekavējoties pēc sākotnējā lēmuma saņemšanas nevērsās dienestā, lai vienošanos par līdzdarbības pienākumiem parakstītu. No departamenta paskaidrojumiem pirmās instances tiesai izriet, ka vienošanās nav tikusi parakstīta arī sākotnējā lēmuma apstrīdēšanas laikā (*lietas 16.lapa*).

[13] Ņemot vērā minēto, tiesa nepiešķir ticamību pieteicēja lietas gaitā uzturētajai pozīcijai, ka viņam nav ticis piedāvāts parakstīt vienošanos par līdzdarbības pienākumiem. Līdz ar to pieteicēja apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307., 309. un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /Persona D/ pieteikumu par Rīgas domes Labklājības departamenta 2023.gada 15.jūnija lēmuma Nr. DL-23-398-ap atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese Tiesnesis Tiesnese

I. Freimane A. Dreimanis U. Mihailova